

Quê hương – Nơi những năm khởi binh

Quảng Bình, nơi Nguyễn Hữu Cảnh sinh ra, nay vốn được xem là vùng đất lửa bởi gió Lào và cát trắng. Thiên nhiên ở đây luôn khắc nghiệt, lịch sử luôn thăng trầm bể dâu đã góp phần hình thành nên tính cách kiên cường của con người Quảng Bình. Dù ở hoàn cảnh nào, thời nào, những con người nơi đây cũng luôn bậc dấy, không ngại gian khó mà vươn lên vững chãi. Nguyễn Hữu Cảnh cũng như các dũng tướng khác cũng vậy, đều được sinh ra nơi đất Quảng Bình, được tôi luyện ý chí sắt thép, sức mạnh cường tráng từ những trận đánh phản công lại chúa Trịnh.

Đất nước rơi lệ tang thương khi hai nhà Trịnh – Nguyễn phân tranh, nhà Nguyễn phải luôn sẵn sàng tiếp phó với những cuộc chinh phạt của chúa Trịnh, ấy thế mà các chúa Nguyễn vẫn canh cánh về việc mở cõi phương Nam. Từ hàng trăm năm qua, Quảng Bình luôn là điểm kết nối của lịch sử. Với cuộc Nam tiến mạnh mẽ của chúa Nguyễn Hoàng vượt Hoành Sơn, Đèo Ngang vào trấn giữ xứ Thuận Hóa đã biến dãy đất này trở thành nơi dung thân muôn đời cho con dân Việt. Theo chân chúa Nguyễn Hoàng vào Nam thuở ấy, có một dòng họ vừa theo phò chúa, vừa cùng với chúa áp ủ nghiệp lớn mở cõi, đó là dòng họ Triều Văn Hầu – Nguyễn Triều Văn. Kế tục sự nghiệp sau này của ông là con trai Chiêu Vũ Hầu – Nguyễn Hữu Dật và các cháu nội. Trong đó nội tôn Nguyễn Hữu Cảnh nổi lên là bậc tướng kiệt nhiều lần lĩnh ấn tiên phong mở rộng cõi Nam.

Dòng dõi Hồ tướng:

Lễ Thành Hầu Nguyễn Hữu Cảnh sinh vào năm Canh Dần (1650) tại Phước Long, xã Chương Tín, huyện Phong Lộc (nay là xã Vạn Ninh, huyện Quảng Ninh, tỉnh Quảng Bình), tên thật là Nguyễn Hữu Thành (阮有鏡), húy Kính, tộc danh là Lễ. Được nuôi dưỡng trong môi trường của một gia tộc tướng quốc giỏi về binh đao, võ nghệ. Nguyễn Hữu Cảnh sớm được người cha là Chương Cơ Nguyễn Hữu Dật truyền dạy võ nghệ và rèn luyện binh pháp. Lớn

lên giữ chiến trường Quảng Bình đầy binh đao, loạn lạc bởi cuộc tranh giành quyền lực giữa Đàng Trong và Đàng Ngoài, Nguyễn Hữu Cảnh và các huynh đệ Nguyễn Hữu Hào, Nguyễn Hữu Trung, Nguyễn Hữu Tín đã được tôi luyện và lần lượt gia nhập quân đội chiến đấu dưới trướng của cha mình là Nguyễn Hữu Dật. Khác với anh trai Nguyễn Hữu Hào – sau này được phong là Hào Lương Hầu, vốn từ nhỏ đôn hậu, bộc lộ thiên bẩm năng khiếu văn chương, là tác giả truyện nôm “ Song tinh bắt dạ ”.

Còn Nguyễn Hữu Cảnh lại đam mê võ nghệ, chọn con đường binh nghiệp.

Trong những câu chuyện dân gian và sử sách vẫn còn lưu truyền ở đền thờ Vĩnh An Hầu ở xã Vạn Ninh, huyện Bắc Ninh đã ghi rằng: Khi còn nhỏ, Nguyễn Hữu Cảnh thường vào khu vườn dầu dưới chân núi An Mã – nơi cất giấu binh lương của người cha để rèn luyện võ nghệ và học binh pháp. Bằng niềm say mê võ học và công lao khổ luyện, ông đã sáng lập ra võ phái “ *Bạch Hổ Sơn Quân* ” góp phần làm cho nền võ thuật cổ truyền của Việt Nam thêm đậm nét tinh hoa, phong phú.

Chính vì được tôi luyện qua các cuộc chiến chống sự chinh phạt của chúa Trịnh cùng với tài thao lược trên chiến trường, mặc dù tuổi mới tròn đôi mươi nhưng Nguyễn Hữu Cảnh đã được binh tướng chúa Nguyễn suy tôn là Hổ Tướng.

Qua những chiến công hiển hách giúp cha hoàn thành nghiệp lớn đẩy lùi chúa Trịnh qua khỏi sông Gianh, Nguyễn Hữu Cảnh đã được chúa Nguyễn trọng dụng ban tước Lễ Thành Hầu và cử giữ chức Cai Cơ.

Sự nghiệp kinh lược, mở cõi phương Nam:

Vào những năm 1690-1691, lúc này người nối ngôi vua Chăm Pa là Kế Bà Tranh, ông ta cố ý muốn giành giật, bỏ bang giao đem quân qua sát biên giới sát hại cư dân Phú Diên Ninh (nay là huyện Diên Khánh, tỉnh Khánh Hòa) mỗi khi xuân về. Lúc này, vương quốc Chăm Pa nhỏ bé đang lụi tàn

việc gây rối chẳng qua chỉ do óc thiên cận của kẻ cầm đầu, chứ lòng dân Chăm Pa không thích cảnh máu chảy đầu rơi.

Đầu năm Nhâm Tân (1692), chúa Nguyễn Phúc Chu phái Lễ Thành Hầu Nguyễn Hữu Cảnh làm thống binh cùng với tham mưu Nguyễn Đình Quang đem quân đi bình định biên cương. Gần một năm kết hợp nhu cương, vừa dùng sức mạnh quân sự, vừa chiêu dụ, bở cõi đã được dẹp yên, sáp nhập toàn bộ các phần đất của Chiêm Thành vào Đàng Trong, vùng đất mới đã bình yên. Ông cùng tướng lĩnh lo võ về an dân, mặt khác sắp đặt số quan lại Chăm Pa giữ các chức vụ khám lý, đề đốc, đề lãnh, cai phủ... thực hiện tự quản. Thống suất Nguyễn Hữu Cảnh y lệnh chúa lập ra Thuận Thành trấn, tháng 8 năm ấy đổi làm phủ Bình Thuận. Tại vùng ven biển, trải hai năm liền Ông đã tích cực phấn đấu gặt hái được nhiều kết quả khả quan và nhất là để lại nhiều dấu ấn nhân hậu trong lòng nhân dân:

- Ổn định phủ Bình Thuận
- Hòa đồng sắc tộc Chăm - Việt
- Cải cách hài hòa nền văn hóa hợp chúng...

Do công lao trên, Nguyễn Hữu Cảnh được thăng chức từ Thống binh lên Chuông Cơ, được cử làm trấn thủ Bình Khương (nay là huyện Ninh Hòa, Khánh Hòa).

Tháng 7-1693 ông trở về Phú Xuân. Tại đây, chính ông đã xin chúa Nguyễn Phúc Chu tổ chức chiêu mộ dân nghèo khắp xứ Thuận - Quảng để đưa vào Nam cùng với một số nhân vật nổi tiếng khác như: Nguyễn Tri Thắng, Nguyễn Tấn Lễ, Chu Kiên Lễ...

Tháng 2 năm Mậu Dần (1698), chúa Nguyễn Phúc Chu cử Lễ Thành hầu Nguyễn Hữu Cảnh làm Kinh Lược Sứ với sứ mạng là thống suất kinh lược đất Đồng Nai – Nam Bộ. Đoàn thuyền chiến theo gió mùa đông bắc cập bến và đóng bản doanh tại Cù Lao Phố (nay là xã Hiệp Hòa, Thành

phố Biên Hòa, tỉnh Đồng Nai) để quan sát, định vùng an dân và bắt tay vào việc chỉ đạo xây dựng tổ chức hành chính và phát triển kinh tế vùng đất mới.

Ngoài mồm đất Cù Lao này ra chung quanh toàn là rừng núi âm u: phần đất đai hoang hóa đầy hiểm trở, sông rạch thì chằng chịt, gai góc ngút ngàn, đầy rẫy hang ổ của các loài mãnh thú, ác nư...

"...Đồng Nai địa thế hãi hùng
Dưới sông sáu lội, trên giồng cộp um..."

Phần nhân chủng tuy gồm các sắc tộc: Khơme, Chăm, Việt, Hoa...nhưng lại quá ít ỏi vắng vẻ, đời sống sinh hoạt còn quá thô sơ nghèo nàn. Với ý chí quả cảm và lòng yêu nước thương dân, Thống suất Nguyễn Hữu Cảnh kiên quyết vượt gian nguy, vạch ra kế sách cấp thiết cùng quân dân gấp rút liên tiếp thi hành:

- Khai hoang mở cõi
- Dàn xếp biên cương
- Bảo vệ chủng dân và vùng đất mới
- Thiết lập cơ sở hành chính thôn xã có quy củ
- Lập phủ Gia Định và chính thức cho sát nhập vào bản đồ Đại Việt
- Đề xuất công trình chiêu mộ lưu dân và khuyến nông để đưa dần dân chúng vào nếp an cư lạc nghiệp.

* Về hành chính (theo sách *Gia Định thành thông chí của Trịnh Hoài Đức*) ông chia đất Đông Phố: “Lấy đất Nông Nại đặt làm Gia Định phủ, lập xứ Đồng Nai làm huyện Phước Long, dựng dinh Trấn Biên, lấy đất Sài Gòn làm huyện Tân Bình, dựng dinh Phiên Trấn. Mỗi dinh đặt chức Lưu thủ, Cai bạ và Ký lục để quản trị. Nha thuộc có 2 ty là Xá sai ty (coi việc văn án, từ tụng, dưới quyền quan Ký lục) và Lại ty (coi việc tài chính, do quan Cai bộ đứng đầu”. Đồng thời ông cũng lập thêm một đơn vị hành chính tại Sa Hà (sau đó nơi đây là Hạnh Thông Tây Gò Vấp). Mỗi huyện gồm một số Tổng, có Cai tổng đứng đầu. Đơn vị hành chính cơ sở là thôn hoặc làng

– nơi có ít nhất 50 dinh cư ngụ - gồm một số xóm, ấp do các trưởng thôn và trưởng xóm, trưởng ấp đứng đầu. Ông chỉ đạo từng thôn, xóm lập sổ đình, sổ điền (gọi là sổ bộ), trên cơ sở đó ước đầu thu một số thuế ở mức tượng trưng, giúp chúa Nguyễn có thêm nguồn tài chính, tuy sự ần lậu là phổ biến. Ông cho phép dân được tự tiện phân chiếm ruộng đất, do đó đẩy mạnh tốc độ khai hoang, canh tác. Theo sách *Đại Nam liệt truyện (Tiền biên, quyển 1)* ghi công: “*Được sự đồng ý của chúa Nguyễn, Nguyễn Hữu Cảnh đã chiêu mộ dân phiêu tán từ châu Bồ Chánh (nay là Quảng Bình) trở vào Nam (bao gồm Quảng Bình, Quảng Trị, Quảng Đức, Quảng Nam, Quảng Ngãi) vào đất ấy (tức đất Trấn Biên và Phiên Trấn), mở mang đất đai, khai phá thêm đồng ruộng, lập vườn trồng cau, rồi đặt xã thôn, phường ấp, định ngạch tô thuế và ghi tên vào sổ đình*”. Tận tâm tận lực trong vòng chưa đầy một năm, Thống suất Nguyễn Hữu Cảnh đã thành công rực rỡ trước mọi phương án do ông đề ra. Riêng công trình di dân đã được đa số dân chúng miền Phú Xuân Ngũ Quảng hưởng ứng, nhất là nhân dân vùng Bồ Chánh Quảng Bình đã sốt sắng đáp lời kêu gọi của bậc lãnh tướng đồng hương mà họ hằng kính yêu, nên đã hăng hái rủ nhau vào Đồng Nai lập nghiệp rất đông - Điển hình qua câu ca dao:

**"Làm trai cho đáng nên trai
Phú Xuân cũng trái Đồng Nai cũng từng"**

Đối với số người Trung Quốc tị nạn nhà Thanh hoặc số đến sau làm ăn buôn bán, ông cho lập hai xã: Thanh Hà ở huyện Phước Long và Minh Hương ở huyện Tân Bình; số dân này đều vào sổ bộ địa phương, hưởng quyền lợi và gánh vác nghĩa vụ như người Việt.

* Về thương mại: Ông cho lập đường thủy ven các nhánh sông, lấy khu chợ nổi Nhà Bè cổ (nơi ngã ba sông Bình Dương) làm trung tâm giao dịch, thương lưu với các ngã: Cù Lao Phố, Bến Nghé, Cần Giò, Rạch Cát, Vũng Cù (Cần Giuộc) và Gò Vấp. Đặc biệt bến tàu Châu Đại Phố của nhóm Hoa thương nhem nhúm còn quá lụp xụp, giờ đây cũng được khuyến khích cho có quy cũ. Vị trí này sau đã nhanh chóng đổi tên thành Cảng Đại Phố. Đây chính là bến cảng non trẻ nhất của miền này vào cuối thế kỷ XVII, đầu thế kỷ XVIII.

* Về quân sự: Với con mắt của nhà quân sự lỗi lạc, ông cho đặt một số đồn lũy phòng thủ ở Bà Rịa, cửa Lấp (cửa Tắc Khái nay thuộc xã Phước Tình, huyện Long Đất, tỉnh Bà Rịa – Vũng Tàu), cửa Cần Giờ,... Binh lính trấn thủ đặt thành cơ, đội do Cai cơ, Đội trưởng chỉ huy; các cửa sông, cửa biển trọng yếu có các đội chiến thuyền túc trực tuần tra, canh gác. Thống suất còn cho cắt đặt các cơ đội canh phòng yên ổn thôn trang và quân lính cả hai dinh lo bảo vệ chủ quyền suốt vùng đất mới thành lập.

Lúc này địa bàn Đồng Nai - Gia Định “Đất đai mở rộng hơn ngàn dặm, dân số có thêm bốn vạn hộ, Nhà cửa bắt đầu mọc lên sầm uất” (Theo Gia Định thành thông chí của Trịnh Hoài Đức). Tại Phước Long, thống suất còn lo khuếch trương bộ mặt cảng Đại Phố cho khách phùng ngoại bang đi lại dễ dàng, thuyền bè vào ra tấp nập.

Đánh giá về ý nghĩa lịch sử nói trên, Nguyễn Hữu Cảnh thuộc lớp người đầu tiên khai cơ, người đầu tiên bố trí hệ thống Nhà nước trên miền đất mới. Học giả Trần Bạch Đằng viết “*ý nghĩa quan trọng nhất của việc làm này là ở chỗ dân lưu tán được thừa nhận là công dân của nước Việt Nam, ruộng đất khai hoang được vào sổ bộ chính thức, làng mạc được bảo vệ như mọi làng mạc khác của Việt Nam. Sự xác lập cương vực quốc gia đã tránh ít nhất về mặt pháp lý những mối đe dọa từ bên kia biên giới. Cho nên dân khai hoang coi ông như người đại diện của tổ quốc. Ông thoả mãn cả yêu cầu quyền lợi và tình cảm của dân lưu tán. Có thể nói ý thức quốc gia, ý thức dân tộc của dân lưu tán đã tôn vinh Nguyễn Hữu Cảnh. Thời gian 3 năm là sự kết đọng một nguyện vọng đã xuất hiện và nung nấu nhiều trăm năm”.*

Sau hơn 8 năm quan hệ Việt - Miên yên ổn, triều đình Chân Lạp lại cho quân qua đốt phá nhà cửa của dân chúng ở vùng biên, cướp bóc dân buôn, cướp phá các dinh của ta. Trước tình hình ấy, mùa thu năm Kỷ Mão (1699) chúa Nguyễn Phúc Chu lại lệnh cử chưởng cơ Nguyễn Hữu Cảnh làm thống suất cùng phó tướng Phạm Cẩm Long, đem quân dinh Bình Khương giơng thuyền vào Nam, hợp cùng tướng Trần Thượng Xuyên lo bảo vệ biên cương đất mới. Mùa xuân năm Canh Thìn (1700)

đại quân của Nguyễn Hữu Cảnh đóng bản doanh tại Rạch Cá (Ngư Khê) tức Long Hồ thuộc tỉnh Vĩnh Long bây giờ. Tại đây, Nguyễn Hữu Cảnh chỉ đạo quân sĩ đắp lũy Hoa Phong (ở phía Tây thành Gia Định), quyết định vét sâu và khơi rộng nhánh sông Tiền rẽ ngang xuống sông Hậu, đồng thời cho người đi dò xét tình hình Chân Lạp, tuyên truyền uy danh của vị chỉ huy trong đông đảo nhân dân Chân Lạp. Chuẩn bị mọi mặt xong xuôi, chiếu theo binh pháp, Ông quyết định cầm quân hạ thành. Quân tướng của Nặc Thu nghe uy đức Nguyễn Hữu Cảnh sinh ra hoang mang, rệu rã, vua Chân Lạp đành bỏ trốn. Nặc Yêm – cháu Nặc Thu – mở cửa thành Bích Đồi xin hàng. Thống suất vào thành, hạ nghiêm lệnh trấn an nhân dân, khoan hòa phủ dụ Nặc Yêm: chỉ nên lo giữ gìn trong nước, giữ cho dân yên, đừng gây hấn lân bang... Tháng tư (1700) Nguyễn Hữu Cảnh cho dừng chân tại cồn cây Sao tức sao Mộc Châu mà ngày nay gọi là Cù Lao Ông Chưởng để báo điệp khải hoàn về Phú Xuân và đợi lệnh Chúa.

Ngàn thu vĩnh biệt núi sông:

Lúc này đang mùa viêm nhiễm, nhiều quân sĩ mắc bệnh. Sách Gia Định thành thông chí chép: đêm 26 tháng ấy, mưa gió nổi lên ùng ùng, đất đầu cồn lở sập, tiếng vang như sấm. Trong đêm, ông chiêm bao thấy một người cao lớn, mình mặc áo gấm, tay cầm búa vàng, mặt đỏ như son, mày râu trắng toát, đến trước mặt nói rằng: “Tướng quân nên về gấp, không nên lưu lại nơi ác địa này” Ông tỉnh dậy, ngẫm nghĩ lấy làm buồn, nhưng việc biên phòng sắp đặt chưa yên, tàn quân giặc còn ẩn phục nơi rừng núi chưa dẹp hết, không biết tính sao. Bỗng trong quân phát bệnh dịch,

ông cũng nhiễm đau, hai chân tê liệt, ăn uống không được. Đến tiết Đoan Ngọ, ông miễn cưỡng ra dự tiệc để khuyến lạo tướng sĩ, rồi bị trúng phong và thổ huyết, bệnh tình lần lần trầm trọng. Ngày 14 kéo quân về, ngày 16 đến Rạch Gầm (Sầm Giang, tỉnh Tiền Giang) thì Chưởng Cơ Nguyễn Hữu Cảnh qua đời.

Tin dữ bay đi khắp nơi. Trên đường chuyển linh cữu hồi cố hương, quan quân đặt tạm kim quan của ông tại Cù Lao Phố - nơi mà hai năm

trước Thống suất kinh lược Nguyễn Hữu Cảnh đã từng đặt tổng hành dinh sau khi ông vào Nam bộ. Tại nơi đình cũ, để tỏ lòng bái vọng tiết thương đối với Ông, nhân dân Cù lao Phố đã xây ngôi huyền mộ vọng tưởng và xin đổi tên thôn Bình Hoàn ra Bình Kính (nay là ấp Nhị Hòa) để ghi nhớ công ơn đáng tổ phụ khai sáng mảnh đất này. Dân Cù lao Phố cũng như nhiều nơi khác đã kiêng gọi Kính (đọc là Kiêng) và Cảnh (đọc là Kiêng) để tránh phạm tên húy.

Sau khi Ông qua đời, chúa Nguyễn truy tặng Ông là Hiệp tán công thần, đặc tiến Chưởng dinh, Tráng hoàn hầu. Đến thời Nguyễn, ông được truy tặng danh hiệu cao quý Khai quốc công thần, Tráng võ tướng quân, Vĩnh An Hầu, rồi được truy phong thêm Thượng đẳng công thần, đặc trấn phủ quốc Chưởng cơ, Lễ Thành Hầu và được thờ trong miếu công thần tại kinh đô Huế. Từ đó, với niềm sùng kính một danh tướng đất nước, mọi người chỉ gọi ông bằng danh xưng Lễ Thành Hầu hoặc quan Chưởng binh hay nói gọn là Ông Chưởng. Cả nước ta từ Quảng Bình đến Quảng Nam – Đồng Nai - An Giang - Cần Thơ đến ngay giữa Sài Gòn... ở đâu cũng có nhà thờ hoặc đền thờ Nguyễn Hữu Cảnh để làm nơi hồi tưởng về ân đức lớn lao của một bậc Khai Quốc Công Thần.

Mấy thế kỷ qua đi, dấu thế sự thịnh suy thăng trầm, song trong ký ức bất diệt của nhân dân Việt Nam nói chung và nhân dân Đồng Nai nói riêng, tên tuổi và sự nghiệp của Chưởng cơ Nguyễn Hữu Cảnh vẫn luôn luôn toả sáng.

**“Công Lễ Thành Hầu đi mở đất
Nghìn năm con cháu mãi còn ghi”.**

* Cảm nhận về những giá trị lịch sử - văn hóa mà Đức Ông Nguyễn Hữu Cảnh đã để lại:

Trước hết thông qua hội thi “Tìm hiểu giá trị Văn hóa-Lịch sử Đồng Nai” này, em xin được chân thành cảm ơn Sở Khoa học – công nghệ, Ban Tuyên giáo Tỉnh ủy cùng các sở, ban, ngành trong tỉnh đã tổ chức cuộc thi, tạo điều kiện cũng như cơ hội để chúng em có thể tham gia giao lưu học hỏi. Đồng thời đây cũng là dịp thuận lợi để em cũng như các bạn hiểu biết rõ hơn về truyền thống Văn hóa-Lịch sử ở địa phương, nơi mình đang sinh sống, học tập và làm việc. Và cũng chính từ những bài học giáo dục truyền thống đó, giúp cho mỗi thanh niên, học sinh chúng em hiện nay, ý thức lại bản thân về đạo nghĩa “nhớ nguồn” đối với các bậc tiền nhân có công khai hoang mở cõi, gìn giữ non sông, đất nước mãi đến ngày nay.

Sau một khoảng thời gian khá dài để lần tìm theo dấu tích mà Lễ Thành Hầu Nguyễn Hữu Cảnh đã đi qua, cùng với việc kết tập thông tin từ các tài liệu, sách vở, dường như phần nào em đã cảm được ân tình thiêng liêng mà Đức Ông đã dành cho mảnh đất Đồng Nai thân thương này. Người đã hy sinh thân máu thịt của mình chịu mưa, chịu nắng, chịu cảnh gió rét bão bùng lênh đênh trên trên biển cả để tìm đến một vùng đất

hoang vu, vắng lặng, đầy rẫy những hiểm nguy, chạm bẫy. Để rồi khi đặt chân lên bờ, Đức Ông đã dùng hết lòng nhiệt huyết và con tim chân tình của mình san sẻ những nỗi gian truân, khó nhọc, thiếu thốn mà con dân đang phải gánh chịu. Với tấm lòng của một bậc phụ mẫu, Ông đã ra sức, gắng công chung tay cùng nhân dân khắp xứ để gây dựng nên mảnh đất Nông Nại phần vinh lưu danh muôn thuở. Sự nghiệp đang còn dang dở thì... Hỡi ơi! Thật tang thương thay, nghịch cảnh éo le, nghiệt ngã đã đưa đẩy một con người có tài đức và nhân cách đáng trân quý biết bao lại phải chịu nỗi đau quằn quại bởi cơn bệnh quái ác, để rồi bỏ xác nơi đất khách, quê người khi tuổi đời mới ngoài năm mươi. Những tưởng sự đời cứ trôi đi như vậy, nhưng ngờ đâu phút chốc lại phải chịu cảnh “gãy gánh giữa đường”, đã biết bao trang anh hùng, hào kiệt cùng lê dân bá tánh phải gục đầu rơi lệ tiễn Người ra đi về cõi vĩnh hằng, khi sự nghiệp còn đang dang dở đó

**“ Chân Lạp bụi tan. Đông Phố ngàn năm lưu dấu tích
Sầm Giang sao rụng. Tây thù muôn thuở vắng uy linh.”**

Chính nhờ công lao to lớn của Đức Ông mà giang sơn tổ quốc Việt Nam mới trải dài thênh thang từ trùng điệp núi non Lũng Cú, Hà Giang tới tận đất mũi Cà Mau mênh mông biển trời. Nhờ sự khai sáng, kinh lược, điều dặt của Ông mà cư dân Đại Việt mới có thể mưu sinh nơi vùng đất bạt ngàn, màu mỡ này. Và cũng chính nhờ những định hướng khởi nguồn cho sự phát triển mà đất Nông nại xưa kia nay đã trở thành một trung

tâm kinh tế phồn thịnh. Ôn đức của Ông không chỉ dừng lại ở việc dẹp yên bờ cõi, an dân định quốc mà nhờ vào thái độ khoan dung, cử chỉ ân cần giúp đỡ, Đức Ông đã được nhân dân khắp xứ tin yêu, kính trọng. Điều này làm tăng thêm vị thế của triều Nguyễn trong lòng dân, góp phần tạo nên sợi dây đoàn kết khít chặt các anh em dân tộc lại gần nhau hơn, để mỗi mỗi con người đất Nam Bộ tuy khác nhau chủng tộc, tôn giáo, khác luôn cả phong tục tập quán, nhưng trong tim họ vẫn luôn nóng chảy dòng máu đỏ của con dân đất Việt, vẫn luôn mãi hướng vọng, khắc ghi công lao trời bể của Đức Ông Nguyễn Hữu Cảnh. Lễ Thành Hầu Nguyễn Hữu Cảnh đã đi sâu vào lòng dân, và hẳn là uy danh của Người sẽ mãi mãi còn được lưu truyền hậu thế. Xin trích một câu đối trong hàng trăm liễn đối treo thờ Ông ở khắp các đền miếu để nói lên công lao to lớn đó:

*“ Công cao vạn đại lê dân hàm cảm thánh Nam Châu
Đức trọng thiên thu hộ quốc an khang khai biên thổ ”*

Mong rằng nhân cách sống và công trạng của Đức Ông Nguyễn Hữu Cảnh sẽ là ngọn đuốc sáng soi đường dẫn bước cho thế hệ hôm nay và mai sau, châm ngòi cho thế hệ trẻ vươn lên phấn đấu học tập, rèn luyện nhân cách đạo đức lẫn tài năng để góp phần cống hiến cho sự nghiệp xây dựng và bảo vệ tổ quốc.

Còn riêng bản thân em, em xin hứa sẽ chung tay, góp hết sức mình vào sự nghiệp lớn lao của cả tổ quốc cả dân tộc, dốc toàn tâm toàn ý vào nhiệm vụ học tập để mai sau nối tiếp truyền thống ngàn đời mà cha ông đã để lại. Em xin hứa!

* Đóng góp ý kiến, kiến nghị về việc giữ gìn, phát huy giá trị lịch sử - văn hóa của danh nhân văn hóa, nhân vật lịch sử trong quá trình xây dựng, phát triển tỉnh Đồng Nai văn minh, giàu đẹp:

Đối với hết thảy nhân dân Nam Bộ nói chung và ở Đồng Nai nói riêng thì không ai có thể phủ nhận được công lao to lớn của Thượng Đẳng Thần Nguyễn Hữu Cảnh đối với mảnh đất phương Nam này. Tuy Người đã ra đi về cõi vĩnh hằng, nhưng Đức Ông đã để lại cho đời một thứ báu vật vô giá, đó chính là “Nền tảng của sự nghiệp”. Lễ Thành Hầu Nguyễn Hữu Cảnh là người đã khai sáng mảnh đất đầy hứa hẹn này, chính Ông đã kinh lược phương Nam, trấn yên bờ cõi, định quốc an dân, đồng thời xây dựng thành công bộ máy hành chính bậc nhất Nam kỳ thời bấy giờ. Từ khởi điểm vàng son này cùng với sự cố gắng, nỗ lực không ngừng của cha ông hơn ba kỷ niên nữa, ta mới có được sự nghiệp phồn thịnh, trù phú như ngày nay. Để đáp đền thâm ân của các bậc tiền nhân đã công hiến tâm huyết của mình vào mảnh đất Đồng Nai này, nhân đây em xin được đóng góp một số ý kiến cá nhân như sau:

* Tiếp tục tôn tạo, quản lý tốt di tích, đền thờ Đức Ông Nguyễn Hữu Cảnh:

Đồng Nai - vùng đất có lịch sử hình thành và phát triển hơn 300 năm trong chuỗi lịch sử của nước ta, đã để lại cho thế hệ hôm nay nhiều di sản văn hóa tiêu biểu, độc đáo góp phần không nhỏ vào việc phát triển kinh tế

- xã hội của tỉnh. Đặc biệt là những di sản văn hóa vật thể gắn liền với đất và người Đồng Nai vẫn trường tồn với thời gian, là niềm tự hào của bao lớp người đi khai phá, mở mang, xây dựng và phát triển vùng đất mới phương Nam.

Với tốc độ đô thị hóa nhanh như hiện nay ít nhiều tác động cả tích cực lẫn tiêu cực đến quá trình bảo tồn giữ gìn các giá trị di sản văn hóa. Vì thế việc bảo tồn và phát huy giá trị di tích - danh thắng Đồng Nai đang là một nhiệm vụ quan trọng và cấp thiết nhằm gìn giữ tốt nhất vốn di sản văn hóa của cha ông truyền lại cho thế hệ mai sau.

Trong suốt quãng đời niên thiếu sống ở mảnh đất Cù Lao sông nước nên thơ này, đã biết bao lần em đã vào đền thờ thắp hương cho Ông. Sau mỗi lần viếng thăm, em cảm nhận một điều rằng các cấp, các ngành của tỉnh đã có sự quan tâm chu đáo trong việc trùng tu, xây dựng, bảo vệ các di tích Văn hóa-Lịch sử nói chung và Đền thờ Nguyễn Hữu Cảnh nói riêng.

Tuy nhiên để công tác bảo tồn và phát huy giá trị di tích Lịch sử-Văn hóa mạnh mẽ hơn nữa trong quá trình xây dựng, phát triển tỉnh Đồng Nai văn minh, giàu đẹp, theo em chúng ta cần quan tâm thêm những vấn đề sau:

* Công trạng của Đức Ông rất to lớn, Nhưng số người hiểu hết về cuộc đời của Ông lại không nhiều. Điều này dẫn đến, có không ít người đến viếng đền thờ của Đức Ông, nhưng họ chỉ biết đơn thuần là Ông có công

khai sáng ra mảnh đất Đồng Nai chứ chưa hiểu hết về gia thế và sự nghiệp vĩ đại của Ông. Lại còn có một số khách du lịch phương xa đến hành hương tại Cù lao Phố, rồi tiện thể ghé thăm đền thờ của Ông, nhưng họ không biết Nguyễn Hữu Cảnh có công lao gì. Thật sự đáng tiếc khi đã có dịp tham quan Đền thờ Nguyễn Hữu Cảnh nhưng chỉ thu thập được một lượng kiến thức rất sơ sài, mơ hồ và không hiểu sâu được hết những ý nghĩa mà di tích đang lưu giữ. Từ đó em cũng mong muốn sao Ủy Ban Nhân Dân Tỉnh, các cơ quan sở ngành nên mở lớp đào tạo nâng cao trình độ cho đội ngũ làm công tác quản lý, hướng dẫn viên chuyên nghiệp hoạt động ở tất cả các địa danh, các di tích để truyền đạt những kiến thức, những nét văn hóa đặc sắc của dân tộc đến với du khách tham quan trong lẫn ngoài nước.

* Công việc tu bổ di tích là một vấn đề hệ trọng, nên cần có các chuyên gia, những nhà khảo cổ cùng nhau bắt tay khảo sát, nghiên cứu thật kỹ lưỡng từ đó lập ra một kế hoạch, một dự án rõ ràng, khoa học và hợp lí rồi mới tiến hành thực hiện. Ngành Văn hóa, Thể thao và Du lịch nên tổ chức một lực lượng nghệ nhân và thợ chuyên nghiệp trong việc sửa sang, tu bổ di tích. Đó phải là những nghệ nhân, những người thợ giỏi, có trình độ chuyên môn nghiệp vụ vững vàng, có khả năng phục hồi, tái tạo những giá trị nguyên gốc của di tích bị lu mờ qua thời gian. Trong suốt quá trình trùng tu, bảo dưỡng nên giám sát chặt chẽ từ các nguồn nguyên liệu cho đến từng khâu thi công để hạn chế sai sót đến mức tối thiểu, tránh làm mất đi phần hồn của di tích.

* Cơ quan lãnh đạo tỉnh cũng nên mở rộng quan hệ, tranh thủ sự viện trợ từ các cấp, ban ngành đoàn thể, các tổ chức, cá nhân, những mạnh thường quân để thành lập “Quỹ hỗ trợ bảo tồn và phát triển Di tích”. Dem công quỹ đó kết hợp với kinh phí của tỉnh đầu tư một cách thỏa đáng trong việc tôn tạo và bảo dưỡng di tích.

* Tăng cường trang thiết bị hiện đại, đặc biệt trên lĩnh vực công nghệ thông tin để có thể làm tốt hơn công tác bảo tồn và phát huy giá trị di tích.

* Đền thờ tọa lạc bên bờ sông Đồng Nai thoáng mát, lại cách Chùa Ông Cù lao phố một khoảng không xa. Em thiết nghĩ, quý ban lãnh đạo nên tiến hành giải phóng mặt bằng ven bờ sông để tạo nên một công viên bờ kè thông suốt giữa hai di tích quốc gia này, góp phần làm tăng giá trị du lịch cho khu di tích.

* Hiện nay, con đường dẫn vào Đền thờ đã được trải nhựa. Tuy nhiên đường vẫn còn nhỏ, tiểu thương họp chợ mua bán đông đúc, khiến xe du lịch lớn không thể vào được, gây bất tiện trong việc đưa đón khách. Đồng thời đây cũng là đường dẫn vào di tích Thất Phủ Cổ Miếu – một di tích quốc gia đã được xếp hạng. Vậy nên, xin lãnh đạo tỉnh tiến hành cho xây dựng, nâng cấp hệ thống giao thông dẫn vào Đền thờ, tạo mỹ quan thân thiện đối với khách thăm viếng. Bên cạnh đó, nên xây dựng thêm các bản chỉ dẫn đường, tạo điều kiện thuận lợi cho du khách dễ dàng tìm đến khu Di tích Văn hóa-Lịch sử.

* Thường xuyên tiến hành kiểm tra tại các di tích xếp hạng trên địa bàn tỉnh và triển khai các giải pháp đảm bảo an ninh trật tự, giữ gìn vệ sinh môi trường, phòng chống cháy nổ, xử lý dứt điểm, kịp thời các tổ chức, cá nhân lợi dụng việc bảo vệ và phát huy giá trị di tích để trục lợi, hoạt động mê tín dị đoan, hoặc thực hiện những hành vi khác trái pháp luật, trái với thuần phong mỹ tục, nếp sống văn hóa của dân tộc. Đặc biệt, Đền thờ Đức Ông Nguyễn Hữu Cảnh là công trình kiến trúc đa phần bằng gỗ nên công tác phòng chống cháy nổ, tổ chức quét dọn, sơn phết chống mối mọt, ẩm thấp là yêu cầu bức thiết.

* Tiếp tục đẩy mạnh triển khai thực hiện các đề tài nghiên cứu khoa học cấp tỉnh, phối hợp chặt chẽ hơn nữa với các đơn vị có liên quan trong công tác lập hồ sơ xếp hạng, trùng tu, tôn tạo các di tích lịch sử văn hóa để ngày càng nâng cao vị thế của Đền thờ Đức Ông.

* Các tổ chức ban ngành nên có chính sách khen thưởng kịp thời và thỏa đáng đối với tập thể và cá nhân có công trong việc phát hiện, bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hóa.

* Em cũng mong mỗi lực lượng chuyên trách nên có kế hoạch phối hợp chặt chẽ giữa ngành Văn hóa, Thể thao và Du lịch với các ngành hữu quan để tăng cường hiệu quả quản lý Nhà nước trên địa bàn đối với di tích. Đặc biệt, chính quyền địa phương nên tuyên truyền, phối hợp cùng nhân dân ở khu vực gần Đền thờ để làm tốt công tác phát hiện và báo cáo kịp thời đến cơ quan chức năng khi di tích bị xâm hại.

* Tiếp tục thực hiện tốt công tác tuyên truyền, giáo dục cho mọi người hiểu biết về giá trị và công lao to lớn mà Đức Ông Nguyễn Hữu Cảnh đã để lại

Bên cạnh công tác trùng tu, tôn tạo di tích thì việc làm thiết thực hơn thảy đó là công tác tuyên truyền, giáo dục người dân thấu hiểu được giá trị Văn hóa – Lịch sử của Thượng Đẳng Thần Nguyễn Hữu Cảnh. Dưới đây là một số ý kiến cá nhân mà em muốn đóng góp để làm tốt công tác tuyên truyền, giáo dục.

* Ban lãnh đạo Tỉnh nên thường xuyên tổ chức các sân khấu kịch ở các địa danh, di tích nói chung và ở Đền thờ Nguyễn Hữu Cảnh nói riêng để tái hiện lại những cuộc chiến đấu oai hùng, những dặm đường thiên lý xa xăm và những nét đẹp văn hóa cổ truyền từ ngàn xưa đã bị mai một dần theo năm tháng. Để làm sao thông qua bức màn sân khấu đó, mỗi mỗi người dân ít nhiều có thể cảm nhận được ân đức cao dày mà Đức Ông đã dành cho mảnh đất Đồng Nai này. Đồng thời, cũng nên tổ chức các sự kiện, lễ hội giao lưu văn hóa dân tộc giữa các tỉnh trong nước cũng như ngoài quốc tế để khuếch trương, giới thiệu những vẻ đẹp cổ truyền mà tỉnh ta may mắn còn lưu giữ được.

* Bên cạnh đó, em cũng mong muốn rằng Ban Tuyên giáo Tỉnh ủy cùng các sở, ban, ngành nên trích thêm kinh phí đầu tư cho việc biên tập, xuất bản hàng loạt các tài liệu, tập tranh cũng như những đĩa DVD giới thiệu về di tích để du khách tham quan gần xa cũng như nhân dân địa phương đến viếng thăm, hành hương có thể mang tài liệu về nhà nghiên cứu, hiểu biết rõ hơn về giá trị của di tích, cảm thấu sâu sắc hơn về ân tình của Đức Ông. Đồng thời sau mỗi chuyến tham quan, tìm hiểu, họ có thể giới thiệu một cách đầy đủ hơn, sâu sắc hơn với những hình ảnh minh họa, những thước phim tư liệu cho bà con lối xóm đều được biết. Đây có lẽ là phương pháp tuyên truyền hữu hiệu, ít tốn kém chi phí, nhưng mang lại kết quả khả quan.

* Nhà trường, đoàn thể nên thường xuyên tổ chức các buổi dã ngoại, tham quan, cũng như tổ chức cho học sinh, sinh viên lao động công ích tại các di tích nhằm nâng cao ý thức, tránh nhiệm bảo vệ di tích ở mỗi học sinh. Hành động này cũng giúp cho các em học sinh hoàn thành tốt nghĩa phận “Uống nước nhớ nguồn” đối với các bậc tiền nhân đi trước. Đồng thời đây cũng là dịp thuận lợi giúp cho học sinh, sinh viên có cơ hội tìm hiểu kĩ hơn về những Di tích Văn hóa-Lịch sử, những nhân vật hào hùng đã từng lưu dấu một thời nơi địa phương mình đang sinh sống. Bên cạnh đó, vào những dịp sinh hoạt dưới cờ, nhà trường nên tổ chức cho học sinh các khối lớp giới thiệu về những danh nhân văn hóa, nhân vật lịch sử mà mình được biết cho các bạn cùng nghe, để rồi xác định nhiệm vụ phấn đấu học tập, rèn luyện bản thân trong tương lai

* Các Trường học, Trường Đại học, Cao đẳng, Trung Cấp,.. nên tổ chức thường xuyên các cuộc tìm hiểu giá trị Văn hóa-Lịch sử ở địa phương đến với học sinh, sinh viên, nhằm giúp giới tri thức trẻ này nắm bắt được nhiều kiến thức hơn, mạnh dạn hơn trong những buổi thuyết trình, hội thảo,...Rèn luyện cho sinh viên thành thạo hơn các kỹ năng sử dụng công nghệ thông tin, khuyến khích các bạn hứng thú hơn trong công tác nghiên cứu về Khoa học – Xã hội. Các công ty nhà nước, doanh nghiệp tư nhân cũng nên thường xuyên tổ chức ít nhất mỗi năm một lần cho công nhân viên tham gia các cuộc thi như trên, kèm theo những giải thưởng tinh thần giúp cho mọi tầng lớp, mọi đối tượng đều có cơ hội tiếp thu kiến thức tổng quát về các di tích, các nhân vật Lịch sử, danh nhân Văn hóa nơi mình đang sinh sống, làm việc.

* Theo em nghĩ lãnh đạo tỉnh, thành phố nên sắp xếp, bố trí việc chiếu các thức phim tư liệu thuyết minh về các công trình kiến trúc giá trị, những danh nhân văn hóa, nhân vật lịch sử tiêu biểu,...lên các chương trình truyền hình, các đầu báo, tạp chí, ... để mọi người dân đều có thể nhận thức về các giá trị Văn hóa – lịch sử của tỉnh Đồng Nai ngay khi ở tại nhà.

* Vào những dịp lễ Kỳ An, lễ Giỗ của Đức Ông Nguyễn Hữu Cảnh, ban tổ chức nghi lễ nên tiến hành cho treo các pano, áp phít tại các ngã tư đường, những khu chợ, công viên, trụ điện đường, ... để mọi người dân đều biết và có thể sắp xếp thời gian đến cúng lễ.

* Tiếp tục xây dựng tỉnh nhà phồn thịnh, an khang, văn minh, giàu đẹp:

Bên cạnh hai việc làm không thể thiếu, đó là trùng tu, tôn tạo di tích Đền thờ và tuyên truyền, phát huy giá trị văn hóa – lịch sử, uy đức, tôn danh của Đức Ông; thì một công tác nữa không kém phần quan trọng đó là tiếp tục xây dựng tỉnh nhà ngày càng văn minh, giàu đẹp. Đây không những là nhiệm vụ đưa tỉnh nhà đi lên trong thời kì đổi mới, mà còn là nghĩa phận đáp đền lại sự mong mỏi của Đức Ông Nguyễn Hữu Cảnh khi mới đặt chân kinh lược xứ Đồng Nai này.

Công cuộc xây dựng tỉnh nhà văn minh, giàu đẹp có thành công hay không phần lớn đều nhờ vào lực lượng then chốt, chủ đạo, đó là tri thức.

Có thể khẳng định, đội ngũ trí thức là những người chủ động và là lực lượng cơ bản đóng vai trò chủ yếu trong việc nghiên cứu, đề xuất và hướng dẫn tổ chức triển khai thực hiện các đề tài, công trình khoa học và công nghệ của tỉnh, nhằm không ngừng đẩy mạnh tiến trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước theo định hướng xã hội chủ nghĩa.

Hòa vào mục tiêu chung xây dựng và phát triển tỉnh Đồng Nai văn minh, giàu đẹp. Theo em nghĩ, toàn thể nhân dân Đồng Nai nói chung và đội ngũ trí thức thanh thiếu niên như chúng em nói riêng phải ra sức học tập, nâng cao nhận thức chính trị, tiếp cận khoa học kỹ thuật, công nghệ, tiên bộ của nhân loại. Đồng thời, sáng tạo, cống hiến nhiều hơn nữa; tiếp tục phát huy vai trò, năng động, sáng tạo, khắc phục những tồn tại, yếu kém, để vươn lên trở thành nhân tố nòng cốt, hoàn thành nhiệm vụ của thời đại, xứng đáng với sự mong mỏi của các bậc tiền nhân đi trước.

Và để làm được điều này, theo em bên cạnh việc học tập, phấn đấu rèn luyện bản thân của giới trí thức, thì lãnh đạo tỉnh cũng nên tiếp tục duy trì và ngày càng phát huy hơn nữa vai trò lãnh đạo của mình để tạo điều kiện cũng như cơ hội thuận lợi giúp đội ngũ trí thức phát huy hết năng lực, sở trường, để có nhiều đóng góp hơn nữa vào quá trình phát triển của tỉnh. Đồng thời, quý ban lãnh đạo cũng nên tiếp tục đãi ngộ, khen thưởng, tuyên dương xứng đáng, kịp thời đối với những thành tích, cống hiến của đội ngũ trí thức. Đây có lẽ sẽ là nguồn động viên, là động lực tinh thần và có ý nghĩa sâu sắc giúp đội ngũ trí thức của tỉnh ta vượt mình vươn lên, nâng cao đôi cánh sáng tạo, góp phần xây dựng tỉnh Đồng Nai ngày càng văn minh, giàu đẹp.

* Tiếp tục khai sáng, mở mang, tận dụng hết diện tích đất tự nhiên; thông thương giao lưu kinh tế:

Lễ Thành Hầu Nguyễn Hữu Cảnh khi đặt chân kinh lược xứ Đồng Nai, Ông luôn mong mỏi, khuyến khích lưu dân các tỉnh tìm đến mảnh đất mới này xây dựng thành ấp, khai hoang thêm ruộng đất, mở rộng bờ cõi. Bên cạnh đó, Ông còn cho lập đường thủy ven các nhánh sông, lấy khu chợ nổi Nhà Bè cổ làm trung tâm giao dịch, thương lưu với các ngã. Xây dựng lại bến tàu Châu Đại Phố cho có quy cũ...

Từ đó ta thấy được, Lễ Thành Hầu khi còn sinh tiền đã muốn nhân dân khắp tỉnh tận dụng hết đất đai còn hoang hóa để canh tác, sản xuất; Khuyến khích thông thương, giao lưu kinh tế. Theo em tìm hiểu thì diện tích đất chưa sử dụng của tỉnh ta hiện nay chiếm khoảng 5.4% trong tổng diện tích tự nhiên của tỉnh. Con số này không phải là nhỏ lắm, vậy nên trong thời gian sắp tới quý ban lãnh đạo các sở, ban, ngành nên tiếp tục khuyến khích nhân dân, doanh nghiệp mở rộng phạm vi cư trú, kinh doanh, sản xuất một cách hợp lý để đừng lãng phí nguồn tài nguyên này. Đồng thời cũng nên tiếp tục không ngừng nâng cao chất lượng cơ sở hạ tầng để đáp ứng nhu cầu giao thương giữa các tỉnh cũng như ngoài quốc tế. Hướng làm này không những đưa tỉnh nhà đi lên trong thời kỳ công nghiệp hóa, hiện đại hóa, mà sâu xa hơn nó còn là việc làm thực hiện tâm nguyện của các bậc tiền hiền có công khai sáng, gìn giữ mảnh đất Đồng Nai này.

Có thể nói, làm tốt công tác gìn giữ và phát huy giá trị lịch sử - văn hóa của danh nhân văn hóa, nhân vật lịch sử của tỉnh nhà trong xu thế công nghiệp hóa - hiện đại hóa hiện nay, tức là mỗi người chúng ta đã làm tròn bổn phận của mình đối với cha ông ngày trước, cũng như thể hiện trách nhiệm của mình đối với thế hệ mai sau...

Phụ Lục Hình Ảnh Đền Thờ và Lăng Mộ của Đức Ông Nguyễn Hữu Cảnh:

